

Klimat- och näringslivsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Värdet av vinden – Kompensation, incitament och planering för en hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18)

Lantbrukarnas riksförbund (LRF), har fått rubricerad utredning på remiss och vill anföra följande.

Utredningens förslag

- Utredningen föreslår inga förändringar som har påverkan på arrendeförhållanden mellan markägare och vindkraftsägare.
- Utredningen föreslår ingen ersättning till kommunerna. Utredningen bedömer att tillräckliga incitament för att väsentligt öka kommunernas tillstyrkan bara kan uppnås genom att land- och havsbaserad vindkraft i kommunen ger denna en intäkt och en sådan intäkt menar utredningen bara kan åstadkommas genom statlig finansiering eller beskattning. Sådana alternativ har utredningen inte kunnat föreslå utifrån de givna direktiven.
- För lokalsamhället (föreningsliv, lokalt näringsliv, infrastruktur samt natur- och kulturmiljöer runt vindkraftsparken) ska kommunen kunna förena sitt beslut att säga ja till en vindkraftspark med ett finansieringsvillkor. En del av parkens intäkter ska då varje år gå till lokalsamhällets utveckling. Förslaget gäller både land- och havsbaserade parker.

- Närboende (den som äger en bostadsbyggnad inom tio gånger höjden ett landbaserat vindkraftsverks totalhöjd) ska varje år under verkets livstid få rätt till en andel av verkets intäkt (intäktsdelning). Storleken på andelen ska bero på hur långt ifrån verket byggnaden ligger.
- Ägare till intilliggande fastigheter (inom sex gånger ett landbaserat vindkraftsverks totalhöjd) ska, för att skapa en grundtrygghet vid projektering, få rätt till inlösen. Dessa ska, inom ett år från det att verket satts i drift, kunna begära att vindkraftsparkens tillståndshavare löser in deras fastighet. Ersättningen ska motsvara vad fastigheten hade varit värd, om parken inte hade uppförts.
- Utredningen föreslår att kommunernas planering av vindkraft i högre grad ska betraktas som energiplanering och förordar att lagen om kommunal energiplanering ska ges en roll som sammanhållande ramverk för denna planering. Energimyndigheten föreslås därför ta fram en tydliggörande vägledning för hur lagen bör tillämpas i dagens förhållanden. Samtidigt föreslås ett tillfälligt ekonomiskt stöd för att stärka kommunernas förmåga till energiplanering med fokus på planering av utbyggd fossilfri elproduktion (inklusive fysisk planering av vindkraft).

Utredningen föreslår att reglerna införs i en ny lag om lokalt värdeskapande av vindkraft och att de ska gälla för vindkraftverk vars tillstånd enligt miljöbalken vinner laga kraft efter den 31 maj 2023. Detta för att inte förändra spelreglerna i efterhand för parker vars investeringsbeslut redan är fattade.

LRFs synpunkter

LRFs medlemmar berörs på olika sätt av etableringen av vindkraft och effekterna av hur kraven på sådana etableringar ser ut. De nationella, regionala och lokala perspektiven behöver alla uppmärksammas och beaktas, vilket gör frågan komplex.

Medlemskåren i stort är, precis som de flesta företag, beroende av ett rimligt pris på el för att kunna producera livsmedel, andra varor och tjänster med lönsamhet. Från ett mark- och skogsägarperspektiv innebär de kommande åren samtidigt en stor utmaning då omfattande investeringar ska göras i både energiproduktion och energidistribution, något som kommer att påverka många markägare och företagare som försörjer sig på sin markanvändning.

Inom medlemskåren finns de som upplåter mark för denna typ av energiproduktion eller projekterar egna anläggningar. Det finns också medlemmar som berörs genom förändrade förutsättningar för företagandet pga nya anläggningar eller påverkan på närmiljön.

LRF instämmer i utredningens slutsats att det etablerade systemet för upplåtelse av mark till vindkraft genom arrendeavtal inte är i behov av några förändringar. En effekt av förslagen kan dock bli sänkta arrendenivåer då andra än den som upplåter sin mark till ett projekt kompenseras på ett annat sätt än idag. Den totala ersättningen till markägare och andra berörda kan behöva öka för att det inte ska ske.

Det är otillfredsställande att begräsningarna som utredningen i direktiven belagts med förefaller ha lett till att flera alternativa utformningar av incitament för kommuner och andra berörda inte kunnat utredas och föreslås. Utredningen hade varit betjänt av vidare ramar för att kunna undersöka och lägga fram förslag av olika karaktär och omfattning som skulle kunna ge de effekter som efterfrågas, dvs stärkta incitament för kommuner att medverka till utbyggd vindkraft samtidigt som effektiva system för att kompensera dem vars omgivning påverkas av sådan utbyggnad skapas. När ramarna är begränsade på det sätt som nu varit fallet riskerar utredningsarbete och resurser som är kopplade till det att gå förlorade när förslag inte är aktuella att genomföra eller förslag som det uppenbart finns behov av att överväga inte kan läggas.

LRF tillstyrker förslaget om intäktsdelning för närboende. Förslaget kan dock behöva arbetas igenom och analyseras ytterligare innan en sådan modell genomförs.

LRF tillstyrker också att en rätt till inlösen för ägare till intilliggande fastigheter införs. Även det förslaget behöver analyseras från fler aspekter för att kunna genomföras på ett bra sätt.

LRF ställer sig tveksamt till förslaget om att kommunen ska kunna förena sitt beslut att säga ja till en vindkraftspark med finansieringsvillkor, som skulle ersätta de processer som idag genomförs på frivillig basis i dialog mellan lokalsamhället och den som projekterar. Utredningen konstaterar att den nuvarande ordningen i huvudsak fungerar bra, vilket reser frågan om förslaget att ändra i denna ordning främst beror på utredningens begränsade möjligheter att på annat sätt föreslå åtgärder som skulle kunna ge kommunen ett större inflytande i processer kring vindkraftsetableringar. Det finns ett värde av dialogen mellan lokalsamhället och projektören samt de stora möjligheterna att skraddarsy lösningar till de verkliga och lokala behoven. Något som kommit fram under utredningens arbete är att det inom en kommun kan finnas geografiska områden som vanligtvis inte är i fokus eller uppfattas prioriteras från kommunens sida, men som är intressant för en etablering av vindkraft. I

dessa områden kan det nuvarande systemet uppfattas som en väsentligt bättre lösning än den föreslagna, som riskerar att leda till en mer stelbent process med ersättningsmodeller som inte är lokalt förankrade i lika hög grad, som inte är framförhandlade med dem som verkligen berörs av en etablering och som innebär en ökad administration för alla inblandade.

För Lantbrukarnas Riksförbund

Hilda Runsten

Enhetschef Näringspolitisk påverkan

Åsa Hill

Jurist